

RAPPORT INZAKE JAARBERICHT 2009

Inhoud Jaarbericht

JAARVERSLAG VAN HET BESTUUR.....	3
1. Bestuur, pensioenbureau, adviseurs, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan.....	4
2. Het pensioenfonds en het bestuur.....	5
2.1 Structuur en doelstelling.....	5
2.2 Personalialia	5
2.3 Bestuur	5
3. Gebeurtenissen in 2009	6
3.1 Dekkingsgraad	6
3.2 Pensioen- en indexatiebeleid	6
3.3 Herstelplannen	6
3.4 Houdbaarheidstudie	7
3.5 Bezoek DNB	7
3.6 Uitbesteding vermogensbeheer	7
3.7 Communicatie met de deelnemers	8
3.8 Deelnemersraad.....	8
4. Principes van goed pensioenfondsbestuur	9
4.1 Deskundigheidsbevordering van het bestuur.....	9
4.2 Evaluatie functioneren van het bestuur.....	9
4.3 Verantwoordingsorgaan	9
4.4 Intern toezicht.....	10
5. Evaluatie beleggingen	11
5.1 Ontwikkeling	11
5.2 Beleidsuitgangspunten.....	11
5.3 Portefeuilleoverzicht.....	13
5.4 Resultaten	13
5.5 Risicomanagement.....	13
5.6 Prognoses en ALM studie	15
5.7 Vooruitblik.....	15
6. Toekomstige ontwikkelingen	16
6.1 Communicatie	16
6.2 Nieuw reglement, nieuwe ABTN	16
6.3 Jaarinkoop 2010.....	16
6.4 Overig.....	16
7. Kerncijfers over de laatste vijf jaar.....	17
8. Ondertekening van het jaarverslag.....	18
JAARREKENING 2009.....	19
9. Balans per 31 december 2009	20
10. Staat van baten en lasten over 2009.....	22
11. Kasstroomoverzicht over 2009.....	23
12. Toelichting op de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht.....	24
13. Toelichting op de onderscheiden posten van de balans	28
14. Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten	36
15. Actuariële en bedrijfstechnische analyse over 2009	39
16. Ondertekening van de jaarrekening	40
OVERIGE GEGEVENS	41
17. Resultaatbestemming.....	41
18. Gebeurtenissen na balansdatum.....	41
19. Accountantsverklaring	42
20. Bevindingen verantwoordingsorgaan 2008	44
21. Actuariële verklaring	45
22. Lijst met gebruikte afkortingen.....	47

JAARVERSLAG VAN HET BESTUUR

1. Bestuur, pensioenbureau, adviseurs, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan

Bestuur

Namens de ondernemingen:		Namens de deelnemers:		Aftredend
A. van Schaik	(TRN)	A. Boef, secretaris	(TN)	2014
A. Visser	(TN)	R. Boonman	(TRN)	2014
W. de Veij, voorzitter	(TRN)	D. Boonstoppel	(TRN)	2011
		F. Boek	(TN)	2011

Pensioenbureau

G. van Dalen	Hoofd Pensioenbureau
A. Dellaert	Vermogensbeheerder (40% - pensionering ultimo december 2009)
P. Smits-Enters	Administrateur

Bestuurscommissies

Beleggingscommissie:	W. de Veij (voorzitter), R. Boonman, F. Boek, A. Dellaert (vermogensbeheerder), B. Smits (intern adviseur)
Bestuursorganisatiecommissie:	A. Boef, A. van Schaik, P. Smits
Communicatiecommissie:	A. Visser, D. Boonstoppel, P. Smits

Actuaris

Mercer (Nederland) B.V.

Certificerend actuaris

Mercer Certificering B.V.

Accountant

Deloitte Accountants B.V.

Compliance Officer

G. Welting

Deelnemersraad

A. Platteeuw, voorzitter
G. van Tienen, secretaris
G. De Bruin
H. Slootheer
F. Melcher-de Leeuw
G. Drost
R. van der Klooster
F. de Lange
B. Heine
J. Westgeest

Kiesgroep

deelnemers TRN
pensioengerechtigden TN
pensioengerechtigden TRN
pensioengerechtigden TRN
pensioengerechtigden TN
deelnemers TRN
deelnemers TRN
deelnemers TRN
deelnemers TN
deelnemers TN

Verantwoordingsorgaan

H. Kuiper namens pensioengerechtigden.
M. Mars namens werkgevers.
A. Platteeuw namens werknemers.

2. Het pensioenfonds en het bestuur

2.1 Structuur en doelstelling

Het TOTAL Pensioenfonds Nederland, hierna te noemen 'het fonds', heeft de structuur van een stichting en is statutair gevestigd te Rotterdam.

Het fonds stelt zich ten doel het, binnen de beschikbare middelen, verlenen van pensioenen aan leden of gewezen leden van het personeel van de aangesloten ondernemingen en aan hen nagelaten betrekkingen.

Als aangesloten ondernemingen zijn bij de oprichting van het fonds de naamloze vennootschappen TOTAL Nederland N.V. (TN) en TOTAL Raffinaderij Nederland N.V. (TRN) toegetreden. De raad van bestuur van TRN of TN kan het fonds verzoeken werknemers van een groepsmaatschappij als deelnemers in het fonds op te nemen. Op verzoek van TN en/of TRN zijn de volgende ondernemingen ook als aangesloten onderneming toegelaten: Combined Refuelling Services (CRS), Mafina B.V. en TOTAL Gestion Internationale (TGI).

2.2 Personalia

Op 30 mei 2009 is geheel onverwacht ons bestuurslid Pierre Schöller overleden. Als werkgeververtegenwoordiger namens TOTAL Nederland was hij sinds 1 januari 2008 werkzaam voor het fonds. Pierre is 38 jaar geworden.

Tijdens het verslagjaar hebben de volgende mutaties plaatsgevonden:

- Per 1 maart is de heer W. van der Poll (werknemersvertegenwoordiger TN) afgetreden en vervangen door de heer F. Boek.
- Voor de administratieve ondersteuning werd gemiddeld 2 dagen per week gebruik gemaakt van een gedetacheerde van Schipper Accountants (mevrouw D. Verdaasdonk). Met ingang van 1 januari 2010 is deze ondersteuning uitgebreid tot 3 dagen per week en tevens is mevrouw D. Verdaasdonk in vaste dienst bij het pensioenfonds gekomen.

2.3 Bestuur

Het bestuur van het fonds heeft in het verslagjaar acht maal vergaderd. Daarnaast zijn er twee vergaderingen met de deelnemersraad geweest en heeft het bestuur twee brainstormdagen gehouden.

De belangrijkste onderwerpen, die gedurende het verslagjaar in de bestuurvergaderingen zijn besproken, waren:

- Beleggingsbeleid 2010
- Financiële positie fonds
- Uitbesteding vermogensbeheer
- Visitatie TPF.
- Herstelplannen.
- Actualisering fondsdocumenten.
- Geen indexatie en geen optrek naar eindloon per 1 januari 2010.
- Vaststellen jaarverslag 2008.

3. Gebeurtenissen in 2009

3.1 Dekkingsgraad

Per 1 januari 2009 bedroeg de dekkingsgraad van het fonds 86,0% en steeg uiteindelijk naar 100,7% per 1 januari 2010. De stijging is een gevolg van het herstel op de aandelenmarkten en een stijging van de rente. Door een aanpassing van de sterftetrend per 31 december 2009 daalde de dekkingsgraad echter weer wat.

De belangrijkste reden voor de stijging van de dekkingsgraad was het herstel op de beurzen. Na een dieptepunt in februari, stegen de koersen gestaag naar het eind van het jaar toe. Zo steeg de AEX index over 2009 van 250 tot 335, een stijging van 34%. Het belegd vermogen steeg van 202 miljoen euro op 1 januari 2009 naar 239 miljoen euro op 1 januari 2010, een toename van 18%.

De rente was aan het begin van 2009 erg laag. De 15-jaarsrente was 3,3% en bleef gedurende het gehele jaar min of meer op dit peil. Er was een lichte stijging tot 3,5%, die zorgde voor een verlaging van de verplichtingen met ongeveer 4%.

In januari 2010 kwam de mededeling van DNB dat de ontwikkeling in de sterfte zodanig was gewijzigd, dat er een correctie moest worden toegepast op de oorspronkelijke ouderdomsverwachting. Als gevolg hiervan nam de Technische Voorziening met 3,6% toe en daarmee zakte de dekkingsgraad per 31 december 2009 uiteindelijk naar 100,7%.

3.2 Pensioen- en indexatiebeleid

Vanwege de lage dekkingsgraad heeft het bestuur in december 2009 besloten de ingegane en premievrije pensioenen niet te indexeren. De prijsindex afgeleid steeg over de periode oktober 2008 – oktober 2009 met slechts 0,4%. Tevens is besloten de opgebouwde rechten niet te verhogen met de algemene loonsverhoging. Uiteraard was optrek naar eindloon ook niet mogelijk.

Eind 2008 was de gemiddelde rente 3,5%. Dit had tot gevolg dat een volledige jaarinkoop (2% maximum opbouw) over 2009 niet mogelijk was. Er kon slechts 77% van het maximum worden ingekocht. Dat betekende voor de deelnemers geboren voor 1950 een jaarinkoop van 1,41% en voor de deelnemers geboren na 1949 een jaarinkoop van 1,54%.

3.3 Herstelplannen

De definitieve herstelplannen zijn in juni 2009 bij DNB ingediend. Het betrof het kortetermijnherstelplan, met als doelstelling een dekkingsgraad van minimaal 104,1% (minimum vereist vermogen) per ultimo 2013 en het langetermijnherstelplan, met als doelstelling een dekkingsgraad van 123,1% (vereist vermogen) per ultimo 2023.

De basis voor de herstelplannen was in eerste instantie een herstelperiode van 3 jaar. Binnen deze periode was in het plan een korting voorzien van ongeveer 9% van de ingegane pensioenen en opgebouwde rechten. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in maart 2009 besloten dat er, buiten een herstelperiode van 3 jaar, ook gekozen kon worden voor een herstelperiode van 5 jaar. Om de fondsen in de gelegenheid te stellen de al ingediende plannen aan te passen, is uitstel verleend tot 1 april 2009.

Het bestuur heeft uiteindelijk gekozen voor een herstelperiode van 5 jaar. Door gebruik te maken van een langere herstelperiode konden de voorziene kortingen beter worden gespreid. Daarnaast werd de kans op een mogelijk herstel op de financiële markten binnen de herstelperiode groter, waardoor een deel van de voorgenomen maatregelen niet nodig zouden kunnen zijn.

Op 22 april 2009 heeft in Apeldoorn overleg plaatsgevonden tussen DNB en een delegatie van het bestuur over het herstelplan. De discussie ging vooral over de keuze voor een herstelperiode van 5 jaar, de gebruikte rendementen op het belegd vermogen en mogelijke extra bijdragen van de werkgevers.

Het aangepaste herstelplan is in juni 2009 ingediend en in juli heeft DNB haar instemming verleend.

3.4 Houdbaarheidstudie

Naar aanleiding van de lage dekkingsgraad en het indienen van een herstelplan bij DNB is in het bestuur de vraag gerezen of de huidige regeling, gegeven de ambities en het huidige premieniveau, op de lange termijn houdbaar is. Besloten is de huidige regeling tegen het licht te houden en vooral te kijken naar de (on)mogelijkheden op de lange termijn. Het uitgangspunt is een dekkingsgraad die overeenkomt met het vereist eigen vermogen, dus het herstelplan speelt in deze studie geen rol.

Er is in eerste instantie gesproken met de werkgevers en werknemers apart. De ideeën die uit deze gesprekken zijn voortgekomen, samen met die van het bestuur, vormden de basis voor de houdbaarheidstudie. Het doel van het document was mogelijkheden aan te geven die in het arbeidsvoorwaardenoverleg tussen werkgevers en werknemers kunnen worden gebruikt om de regeling bestendiger te maken voor de lange termijn. Het bestuur van het pensioenfonds is in dit overleg echter geen gesprekspartner.

De belangrijkste conclusies van de studie zijn:

- De huidige regeling is, met de thans afgesproken premie niet houdbaar.
- Om de ambitie van 2% inkoop per jaar te kunnen realiseren, moet de premie ongeveer 15% worden verhoogd.
- Indexatie en optrek pensioenopbouw actieven met de algemene loonsverhoging is slechts gedeeltelijk mogelijk.
- Optrek naar eindloon is niet mogelijk.

Het rapport met deze conclusies is aan de werkgevers, de vakbonden en ondernemingsraad TN gestuurd. Zij hebben aangegeven dit te zullen bespreken.

3.5 Bezoek DNB

Op 8 oktober 2009 heeft er een toezichtgesprek plaatsgevonden tussen DNB en het bestuur. Dit gesprek werd gevoerd in het kader van kennismaking, maar ook omdat DNB het noodzakelijk achtte enkele bevindingen van de afgelopen jaren met het bestuur te bespreken.

Deze belangrijkste bevindingen zijn vertaald in concrete acties. Er zijn afspraken gemaakt over de volgende zaken:

- Uitvoeren van een integrale risicoanalyse aan de hand van FIRM.
- Afhandelen bevindingen van de visitatiecommissie en accountant.
- Opstellen van een transitieplan voor de overgang naar fiduciair vermogensbeheer.
- Instellen van bestuurcommissies.
- Actualiseren van de belangrijkste fondsdocumenten, zoals de ABTN en de reglementen.

De met DNB afgesproken acties zijn verwoord in een Plan van Aanpak, waarbij eveneens een tijdplan is vastgelegd. De acties moeten uiteindelijk resulteren in een verbeterde bedrijfsvoering van het fonds.

3.6 Uitbesteding vermogensbeheer

De eerste verkennende stappen in dit proces zijn al in 2007 gezet. In juni 2008 is besloten dit proces te laten begeleiden door een consultant. Vervolgens zijn de eerste gesprekken gevoerd met grote uitvoerders zoals PGGM, SPF en de Blue Sky Group (BSG). In het laatste kwartaal van 2008 zijn selectiecriteria opgesteld en met behulp hiervan is een shortlist van mogelijke vermogensbeheerders opgesteld. Gedurende het eerste kwartaal van 2009 hebben de geselecteerde vermogensbeheerders zich aan het bestuur gepresenteerd, waarna in september 2009 het bestuur heeft gekozen voor de BSG. De contractbesprekingen zijn in oktober 2009 gestart en op 15 april 2010 is het contract ondertekend.

Parallel aan deze contractbesprekingen is een ALM-studie uitgevoerd door de firma Ortec in nauwe samenwerking met de BSG. De resultaten van deze studie zijn beschreven in paragraaf 5.

3.7 Communicatie met de deelnemers

Begin 2009 is de communicatieprocedure vernieuwd met de daarbij behorende communicatiematrix. In deze matrix zijn de doelgroepen met de bijbehorende communicatiemethodes vermeld. Naast het gebruik van internet, het voeren van persoonlijke gesprekken en het geven van presentaties tijdens kantinebijeenkomsten is er in 2009 veel schriftelijk gecommuniceerd met de deelnemers

Er zijn begin 2009 drie infoflitsen en twee nieuwsbrieven gepubliceerd. De infoflitsen zijn pensioengerelateerde artikelen die op de website van het fonds worden gezet. In deze infoflitsen is uitleg gegeven over de uitvoeringsovereenkomst, de indexatiebeslissing en het indexatielabel.

Om zoveel mogelijk deelnemers te bereiken, is er een samenvatting gemaakt van de drie infoflitsen en in de vorm van een nieuwsbrief aan de actieve deelnemers gestuurd.

De nieuwsbrief van april 2009 ging volledig over de herstelplannen en is aan zowel de actieven als de gepensioneerden gestuurd. Naar aanleiding van deze nieuwsbrief is er in mei een kleine enquête gehouden onder een willekeurige selectie van 40 actieve deelnemers en 25 gepensioneerden. Deze mensen zijn telefonisch benaderd en hen is o.a. gevraagd of ze de brief hebben ontvangen, de tekst hebben gelezen en begrepen. De reacties op deze vragen waren positief (meer dan 75% van de ondervraagden heeft positief gereageerd).

In de tweede helft van 2009 is de modelbrief van de AFM verstuurd en hebben alle deelnemers het verkort jaarverslag over 2008 toegestuurd gekregen.

3.8 Deelnemersraad

Per 1 januari 2009 is de deelnemersraad vernieuwd, waarbij 7 van de 10 leden zijn vervangen. Naar aanleiding daarvan heeft de deelnemersraad een cursusdag georganiseerd. Voor 2010 staat nog een dag gepland. De deelnemersraad is in 2009 tweemaal in een gezamenlijke vergadering met het bestuur van het fonds bijeengekomen. Besproken werd onder andere:

- Jaarverslag 2008.
- Financiële situatie van het fonds.
- Herstelplan en de gevolgen daarvan per leeftijdscategorie.
- Bevindingen visitatie bij TPF.
- ALM-studie (uitgangspunten en de eerste resultaten).
- Studie naar de houdbaarheid van de huidige regeling.

Het overleg tussen bestuur en deelnemersraad vindt plaats op een open wijze. Hiermee draagt de deelnemersraad bij aan het optimaal functioneren van het fonds.

4. Principes van goed pensioenfondsbestuur

In de nieuwe Pensioenwet, die met ingang van 1 januari 2007 van kracht is geworden, is een aantal principes ten aanzien van het besturen van een pensioenfonds vastgelegd. De pensioenfondsen worden geacht, met ingang van 1 januari 2008, volgens deze principes te werken.

De taken en verantwoordelijkheden van het fondsbestuur liggen vast in diverse procedures en documenten. Wat betreft het afleggen van verantwoording is er een verantwoordingsorgaan ingesteld. Het intern toezicht is georganiseerd door middel van een visitatiecommissie.

4.1 Deskundigheidsbevordering van het bestuur

Op basis van de deskundigheidseisen zoals gesteld in het Plan van Aanpak Deskundigheidsbevordering van de pensioenkoopels, heeft het bestuur een deskundigheidsmatrix opgesteld. Dit vormt het uitgangspunt voor het opleidingsplan 2009/2010 met als doel dat er eind 2010 minimaal 2 bestuurders per deskundigheidsgebied het niveau 2 hebben.

In 2009 heeft het bestuur 2 brainstormdagen georganiseerd waarin een aantal actuele onderwerpen uitvoerig aan de orde zijn geweest. Daarnaast hebben de twee nieuwe bestuurders de 3-daagse introductiecursus voor bestuurders van pensioenfondsen gevolgd (niveau 1). Overige gevolgde individuele trainingen hadden betrekking op: pensioencommunicatie, risicomangement, pensioencomputatie, vermogensbeheer en inflatierisico.

4.2 Evaluatie functioneren van het bestuur.

In januari 2009 is de eerste zelfevaluatie van het bestuur besproken. De belangrijkste conclusie was dat er nergens serieuze knelpunten zijn. Wel zijn de volgende verbeterpunten afgesproken:

- Opstellen profielschets voor bestuurder.
- Meer onderlinge samenwerking
- Opzetten inwerkprogramma nieuwe bestuurders
- Brainstormdagen meer als studiedagen gebruiken.

In 2009 is besloten de procedure voor zelfevaluatie uit te breiden, waarbij ook evaluatie op commissieniveau zal gaan plaats vinden.

4.3 Verantwoordingsorgaan

De leden van het verantwoordingsorgaan bestaan uit een oud-pensioenfondsbestuurder (namens de pensioengerechtigden), een lid van de deelnemersraad (namens de werknemers) en een door TOTAL Nederland aangewezen werkgeversvertegenwoordiger.

Het verantwoordingsorgaan heeft een gesprek gehad met een delegatie van het bestuur. Het jaarbericht en overige relevante stukken (waaronder het rapport van de visitatiecommissie) zijn besproken en daar waar nodig toegelicht. Aan de hand van deze stukken heeft het verantwoordingsorgaan een oordeel gevormd over het gevoerde beleid in 2008.

Het verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat het bestuur er blijk van heeft gegeven de zich in 2008 ontwikkelende financiële crisis goed te hebben gevolgd. Aangezien het beleggingsrisico primair bij de deelnemers ligt, geeft het verantwoordingsorgaan in overweging om bij herevaluaties van het beleggingsbeleid en het risicoprofiel hieraan in het bijzonder aandacht te geven.

Verder geeft het verantwoordingsorgaan het fonds in overweging een vacatieregeling (= vergoedingsregeling) vast te stellen.

Vooralsnog meent het verantwoordingsorgaan dat het niet mogelijk is over het afgelopen boekjaar in dit verslag te rapporteren. Zij zijn van mening dat de daarvoor essentiële rapportage ontbreekt, zijnde het definitieve actuariael rapport en het definitieve accountantsrapport.

Reactie bestuur op de rapportage van het verantwoordingsorgaan

Eind januari 2010 heeft het bestuur het rapport over 2008 ontvangen en vervolgens in de bestuursvergadering besproken. De reactie van het bestuur is schriftelijk aan het verantwoordingsorgaan gestuurd.

De daling van de dekkingsgraad in 2008 is voor circa de helft toe te schrijven aan de daling op de aandelenmarkt. De andere helft is het gevolg van een forse daling van de rente. Het bestuur is zich terdege bewust van de risico's van het fonds en heeft in overleg met de externe vermogensbeheerder (BSG) in het beleggingsplan voor 2010-2011 een aanpak ontwikkeld die voorziet in de verdere afdekking van het renterisico, waardoor de dekkingsgraad beduidend minder gevoelig zal zijn voor een fluctuerende rente.

In 2009 heeft het bestuur de mogelijkheden voor een vacatieregeling besproken. Een beslissing kon echter niet genomen worden. Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan toegezegd het onderwerp op korte termijn opnieuw op de agenda te zetten.

Met betrekking tot het rapportagejaar heeft het bestuur er nogmaals bij het verantwoordingsorgaan op aangedrongen tijdig over het afgelopen kalenderjaar te rapporteren, zodat dit in het betreffende jaarbericht kan worden opgenomen.

4.4 Intern toezicht

Vanaf 2008 zijn pensioenfondsen verplicht een intern toezichtorgaan te hebben, waarbij gekozen kan worden uit een aantal opties om dit vorm te geven. Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland (TPF) heeft in maart 2007 gekozen voor een visitatiecommissie. Hoewel er verschillende organisaties zijn die visitaties op commerciële basis uitvoeren, heeft ons fonds ervoor gekozen de visitaties uit te laten voeren door deskundigen van een aantal pensioenfondsen uit de regio. Hiertoe is in december 2007 een samenwerkingsverband opgericht tussen een achttal pensioenfondsen.

Het samenwerkingsverband heeft haar eerste visitatie in februari/maart 2009 bij TPF uitgevoerd. Het rapport is begin mei 2009 gepubliceerd. De bevindingen van de visitatiecommissie zijn in de bestuursvergadering van 14 mei 2009 gepresenteerd en zijn vertaald naar actiepunten in het plan van aanpak dat met DNB is overeengekomen. De belangrijkste punten betreffen:

- Het verder uitwerken van de klachten- en geschillenregeling en het communicatieplan.
- Het verder uitwerken van bestuursorganisatorische aspecten, zoals schorsing en ontslag, deskundigheidsbevordering, functioneren en taken en bevoegdheden van het dagelijks bestuur.
- Het vermijden van uitvoerende taken van bestuursleden in verband met het voorkomen van "dubbele petten".
- Actualiseren Service Level Agreements.
- Uitvoeren van een integrale risicoanalyse.
- Actualiseren ALM-studie en strategisch beleggingsplan.

5. Evaluatie beleggingen

5.1 Ontwikkeling

De huidige crisis is in augustus 2007 gestart als een hypotheekcrisis in de Verenigde Staten. In eerste instantie leek het effect van deze crisis op de aandelenmarkt beperkt van omvang. De beursindices gingen weliswaar significant omlaag maar stabiliseerde zich vrij snel. Zo daalde de dekkingsgraad van TPF in 2007 van het hoogste punt van ongeveer 160% tot 145% op 31 december 2007.

In 2008 daalde de dekkingsgraad weliswaar verder maar bleef vrij lang relatief stabiel op een niveau van ongeveer 130%. Met het omvallen van Lehman Brothers op 15 september 2008 ging de kredietcrisis over in een liquiditeitscrisis. De aandelenmarkt stortte in en gelijktijdig daalde de rente fors.

Dit resulteerde in een scherpe daling van de dekkingsgraad van 145,0% tot 86,0% op 31 december 2008.

Met deze lage dekkingsgraad en sombere economische vooruitzichten is het jaar 2009 begonnen. In het eerste kwartaal van 2009 werd een dieptepunt bereikt, zowel de aandelenkoersen als de rente stonden toen op een minimum. Gedurende het verdere verloop van het jaar zijn de koersen fors gestegen. De rente steeg in eerste instantie ook, maar in het derde kwartaal van 2009 daalde de rente toen de reddingsplannen werden aangekondigd. Hierdoor bleef de dekkingsgraad constant over het verdere verloop van 2009 en ook in de eerste maanden van 2010.

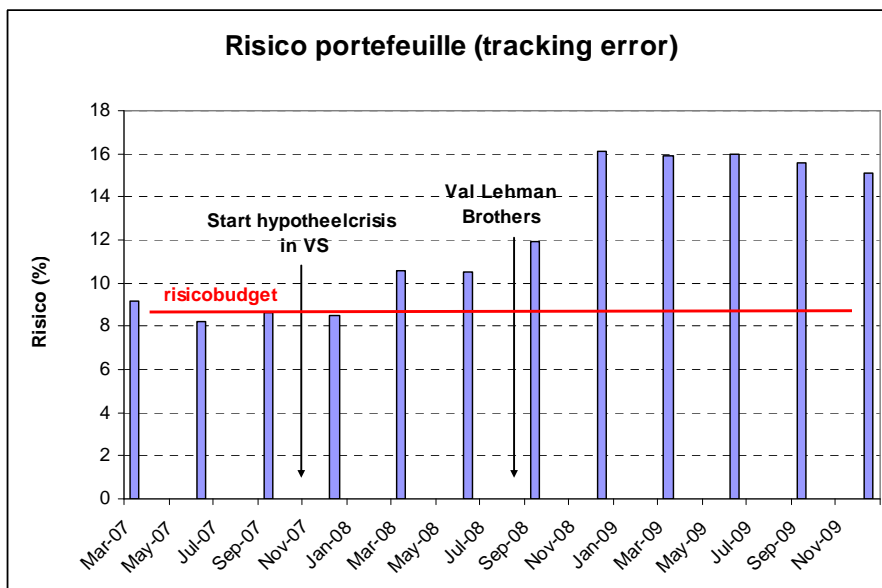
Voor Total Pensioenfonds Nederland was de dekkingsgraad ultimo 2009 100,7%. Op 31 mei 2010 was de dekkingsgraad 95,4%. Deze daling van de dekkingsgraad is enkel veroorzaakt door de daling van de marktrente. Medio april 2010 is de afdekking van het renterisico verhoogd naar 55%, waardoor de daling van de dekkingsgraad is beperkt.

5.2 Beleidsuitgangspunten

De ALM-studie die in 2006 is uitgevoerd gaf een risicobudget van 8,5% voor de strategische portefeuille. Het risico is hier gedefinieerd als de tracking error van de assets ten opzichte van de nominale verplichtingen. Eén van de doelstellingen van het beleggingsbeleid was om zo dicht mogelijk bij deze tracking error te blijven ten einde het rendement op de portefeuille te maximaliseren.

Om deze tracking error te kunnen opvolgen is de Kasbank gevraagd deze te berekenen en op te nemen in de kwartaalrapportages. Het risico is voor de eerste maal berekend over het eerste kwartaal van 2007.

Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling zien van deze tracking error over de periode 2007-2009.

Gedurende 2007 is de tracking error redelijk stabiel rond het aanvaardbare niveau van 8,5% gebleven.

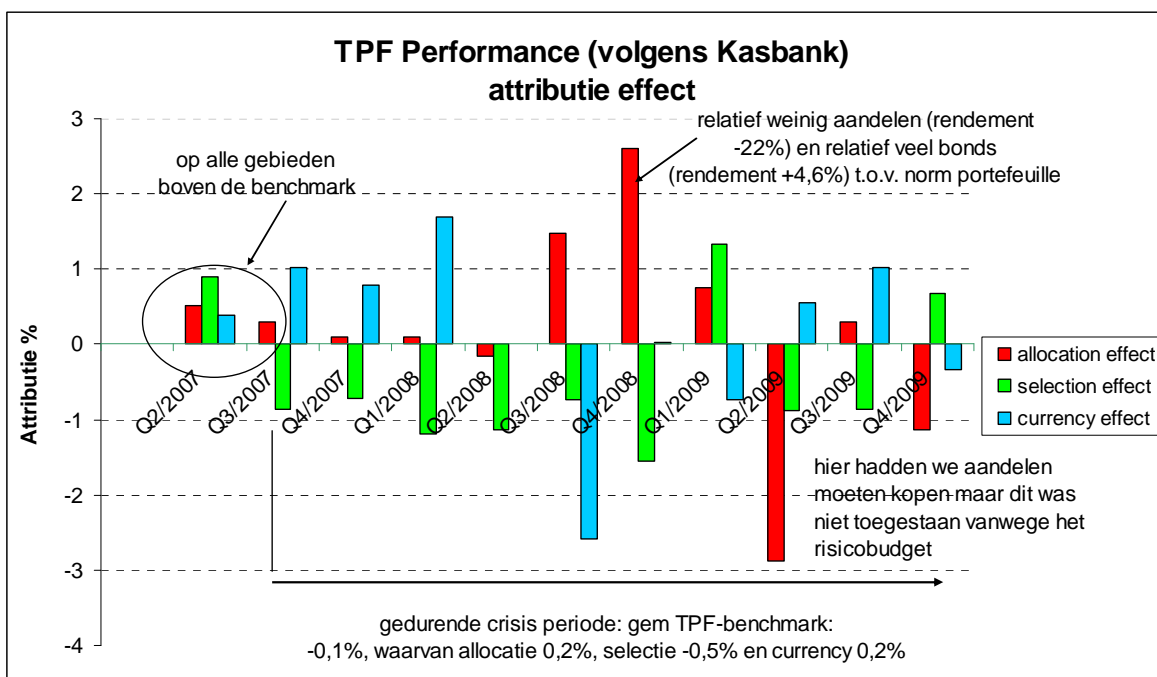
De volatiliteit op de aandelenmarkt steeg en de aandelenkoersen daalden. Dit had haar weerslag in de tracking error. Het bestuur heeft toen besloten de portefeuille niet te herbalanceren. De gedachte was dat de samenstelling van de portefeuille robuust was.

Na de val van Lehman Brothers steeg de tracking error naar ongeveer 16% op het einde van 2008. Wederom is een mogelijke herbalancering van de portefeuille in het bestuur besproken. Dit zou echter op termijn de herstelkracht van het fonds verlagen en dus heeft het bestuur besloten de samenstelling van de portefeuille niet te wijzigen.

Dit beleggingsbeleid is in 2009 niet aangepast en heeft geresulteerd in een behoorlijk herstel van het vermogen. In de periode 2007-2008 is het vermogen van 260 miljoen euro geslonken tot 202 miljoen euro. Eind 2009 was het vermogen al weer aangegroeid tot 239 miljoen euro. Ten tijde van de publicatie van dit jaarbericht in mei 2010 is het vermogen verder gestegen tot 255 miljoen euro.

Momenteel zien we een langzame daling van de tracking error, waarbij gezegd moet worden dat het naïjfeffect een grote rol speelt. De tracking error wordt namelijk berekend als een voortschrijdend gemiddelde over 36 maanden. De tracking error berekend over een kortere periode is beduidend lager.

Het effect van het bevriezen van de portefeuille kan worden beoordeeld door het rendement van de portefeuille te vergelijken met de markt (benchmark). Hierbij is het verschil tussen de performance van de portefeuille en de benchmark gesplitst in een allocatie-effect (afhankelijk van de beleggingscategorieën), in een selectie-effect (afhankelijk van de soort beleggingen binnen de categorieën) en een valuta-effect. Deze verschillen worden door de Kasbank gerapporteerd in de kwartaalrapportages en zijn in onderstaande grafiek

weergegeven voor de periode 2007-2009.

De waardedaling van de zakelijke waarden begon in het derde kwartaal van 2008, na de val van Lehman Brothers. Het aandeel zakelijk waarden in de portefeuille kelderde en kwam daardoor significant onder de strategische allocatie te liggen. Dit zorgde voor het lagere rendement op zakelijke waarden in ons voordeel. Het tegenovergestelde is te zien in het tweede kwartaal van 2009. De beurzen trokken aan, maar aangezien het aandeel zakelijke waarden onder dat van de strategische portefeuille lag, betekende dit een negatief rendement. Het bijkopen van zakelijk waarden was toen echter niet mogelijk omdat hierdoor het risico van

de portefeuille zou zijn verhoogd. Als we de periode 2007- 2009 als geheel beschouwen dan zien we dat er geen verschil is tussen het behaalde rendement en het rendement van de strategische portefeuille.

5.3 Portefeuilleoverzicht

De marktwaarde van het belegde vermogen is in 2009 met 37 miljoen euro toegenomen van 202 tot 239 miljoen euro. De grootste stijger was de categorie emerging markets, die met 70% is gestegen in 2009.

in %	<u>31 december 2009</u>	<u>31 december 2008</u>
Zakelijke waarden:		
aandelen	22,2	21,3
emerging markets	6,7	5,2
converteerbare obligaties	2,4	2,2
diversificatie	6,3	4,9
onroerend goed	7,2	10,2
totaal zakelijke waarden	44,8	43,8
Vastrentende waarden:		
obligaties	47,2	45,4
converteerbare obligaties	2,5	2,3
kasgeld	5,5	8,5
Vastrentende waarden	55,2	56,2
Totaal	100,0	100,0

Uit bovenstaande tabel blijkt eveneens dat de verhouding tussen vastrentende waarden en zakelijke waarden amper is gewijzigd.

5.4 Resultaten

Het rendement op de totale portefeuille in 2009 is 18,2%.

Dit rendement kunnen we vergelijken met het gemiddelde van de sector, zoals gemeten door de WMC (onderdeel van Merrill Lynch). Aan dit onderzoek doen 104 pensioenfonds mee. Het gezamenlijk belegd vermogen is 216 miljard Euro ultimo 2009. De grote fondsen zoals ABP en PFZW maken geen deel uit van dit onderzoek.

Over de afgelopen vijf jaar ziet het verschil met dit gemiddelde er als volgt uit:

in %	2009	2008	2007	2006	2005	gemiddeld
Total Pensioenfonds Nederland	18,2	-23,3	8,3	11,1	15,6	6,0
WM Company	14,2	-16,6	3,8	7,4	14,8	4,7

Het verschil in rendement tussen TPF en de Nederlands pensioenfonds (4%) is relatief groot. Dit komt vooral door de samenstelling van onze portefeuille. Er is relatief meer in aandelen en minder in vastrentende waarden belegd.

5.5 Risicomanagement

Zonder risico kan er geen voldoende rendement worden gegenereerd om aan de ambities van het fonds te voldoen. Staatsleningen worden gezien als de minst risicovolle beleggingen en het zijn de beleggingen in zakelijke waarden (aandelen, onroerend goed, e.d.), die voor het nodige rendement zorgen, maar tegelijk het risico verhogen. De mate waarin risico mag worden gelopen wordt door middel van een Asset Liability Management (ALM) studie berekend. Deze studie geeft aan hoeveel in de verschillende beleggingscategorieën belegd mag worden en welk risico daarbij acceptabel is. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de be-

leggingen (de assets), maar ook naar de verplichtingen (de liabilities). De verplichtingen zijn de pensioenen die aan de deelnemers zijn toegezegd en de ingegane pensioenen voor onze gepensioneerden. Het vermogen dat hiervoor gereserveerd moet worden is afhankelijk van de marktrente. Hoe hoger de marktrente, des te lager is het vermogen dat nodig is om deze verplichtingen uiteindelijk te kunnen uitkeren (en omgekeerd). Vandaar dat ook de marktrente in het risico dat het fonds maximaal mag lopen, wordt meegenomen.

De risico's die het fonds loopt worden zodanig afgedekt dat een acceptabel risiconiveau wordt bereikt. De belangrijkste risico's en de daarbij behorende genomen acties, zijn hieronder in detail beschreven:

- **Matching-/renterisico:** Eind 2009 was de modified duration van de verplichtingen 15,9 jaar. Tegenover deze verplichtingen staat een vermogen dat een duration heeft van 9,5 jaar, waardoor er ongeveer 60% van de duration van de verplichtingen wordt gematcht. Hoewel het de bedoeling was de duration van de vastrentende waarden in 2008 significant te verhogen is dit niet gelukt vanwege de onzekere situatie op de financiële markten.
- **Valutarisico:** Ongeveer 10% van het vermogen is direct in dollars genoteerd. Daarnaast is 5% van het vermogen genoteerd in Engelse ponden. Het valutarisico voor beide valuta is niet afgedekt.
- **Liquiditeitsrisico:** Een beperkt deel van het vermogen is belegd in illiquide waarden zoals een deelname in onroerend goed op Schiphol, het stedenfonds in Amsterdam en in mindere mate in Chinese fondsen. Op 31 december 2009 bedraagt de marktwaarde van de illiquide waarden ongeveer 30 miljoen euro. Aangezien de behoefte aan liquide middelen op korte termijn zeer beperkt is, loopt het fonds hier geen onnodig risico. De inkomende geldstromen (ontvangen premies, dividenden en rentes) zijn namelijk nauwelijks gelijk aan de uitgaande geldstromen (uitkeringen en kosten).
- **Diversificatie:** Het doel van de beleggingscommissie is onder andere het vinden van alternatieve beleggingen die weinig of niet gecorreleerd hebben met de aandelen- of obligatiemarkt. Deze alternatieve beleggingen hebben een onderliggende waarde en zijn niet gebaseerd op complexe derivaten. Hoewel deze strategie in 2008 niet het gewenste resultaat opleverde, wil het bestuur deze strategie continueren.
- **Financieringsbeleid:** Het fonds heeft twee inkomstenbronnen, te weten de premie en het resultaat op de beleggingen. De premie is vast (zie hier onder) en de beleggingsresultaten zijn variabel. Het beleggen gebeurt binnen het mandaat dat het bestuur aan de beleggingscommissie heeft gegeven. Binnen de bandbreedten en binnen het risicobudget is het aan de beleggingscommissie een optimaal rendement te behalen. Indien, door omstandigheden, de bandbreedtes vastgelegd in het mandaat niet kunnen worden aangehouden, dan zal dit in de bestuursvergadering worden gebracht.

Mocht het resultaat op vermogen tegenvallen, dan is korting op de indexatie een eerste mogelijkheid om het evenwicht te herstellen. Als laatste redmiddel is een korting op de al ingegane verplichtingen mogelijk. Het financieringsrisico dat het fonds loopt is minimaal.

- **Premiebeleid:** Aangezien het fonds een zogenaamde CDC-regeling uitvoert ligt de premie vast. Deze premie is vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst en in principe vast voor een periode van vijf jaar. Door deze vaste premie is het indexatiebeleid afhankelijk van het resultaat op vermogen. Het indexatiebeleid is procedureel vastgelegd. De verschillende stappen zijn duidelijk beschreven en gecommuniceerd naar de deelnemers. De mogelijkheden van indexatie hangen af van het behaalde resultaat. Hier loopt het fonds geen risico.
- **Herverzekeringsbeleid:** Het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico is herverzekerd door middel van een stop-loss contract bij Zwitserleven. Het eigen risico is 125 % van de premie bij volledige herverzekering.
- **Beleid ten aanzien van uitbesteding.** Het vermogensbeheer wordt in eigen beheer uitgevoerd. Uitgezonderd een klein aandeel obligaties, wordt alleen in beleggingsfondsen belegd.

5.6 Prognoses en ALM studie

Een ALM studie is een financiële analyse die de toekomstige ontwikkeling van de solvabiliteit van een pensioenfonds in kaart brengt op basis van de verwachte ontwikkeling van verplichtingen en beleggingen. Het bestuur zal het beleid van het fonds periodiek toetsen op basis van de uitkomsten van een ALM studie. Een dergelijke studie zal minstens eenmaal per drie jaar uitgevoerd worden. De meest recente studie is eind 2009 uitgevoerd door Ortec.

Daarnaast is ter toetsing van het beleid in 2009 een continuïteitsanalyse uitgevoerd.

Naar aanleiding van het herstelplan is geconstateerd dat het fonds niet direct alle middelen boven een dekingsgraad van 115% (de ondergrens) kan gebruiken om de kortingen te repareren. Er werd geconcludeerd dat het bestuur het beleidskader diende aan te passen, zodat het fonds gestaag blijft herstellen naar het vereiste eigen vermogen in 15 jaar. Continuering van het huidige beleidskader zou leiden tot een gemiddelde dekingsgraad van circa 114,6% over 15 jaar. Het gemiddelde wordt neerwaarts beïnvloed, doordat in positieve scenario's uit de middelen boven het vereiste vermogen eerst eerder verleende kortingen op aanspraken, gemiste indexaties en gemiste eindloonoptrek worden gefinancierd.

Het fonds heeft een eindloonambitie. Tot eind 2007 is het fonds daarin geslaagd. Uitgaande van het tekort per 31 december 2008 is de verwachting dat het lang zal duren voordat er weer sprake is van optrek naar eindloonniveau. Uit de continuïteitsanalyse blijkt dat het slechts in een beperkt aantal scenario's mogelijk is binnen 15 jaar op te trekken naar eindloon. In circa 60% van de scenario's kan niet het maximale opbouwpercentage worden gerealiseerd. Uit de continuïteitsanalyse blijkt verder dat de verwachte toeslagrealisatie aan het eind van de prognoseperiode circa 12% bedraagt.

Uit de consistentietoets (als onderdeel van de continuïteitsanalyse) volgt op basis van de economische parameters van begin 2009, uitgaande van een dekingsgraad van 124,2% en zonder opgelopen achterstanden:

- dat het opbouwpercentage gemiddeld 1,83% bedraagt in plaats van 2% voor het reglement van toepassing op deelnemers geboren na 1949 en CRS;
- dat het opbouwpercentage gemiddeld 1,67% bedraagt in plaats van 1,83% voor het reglement van toepassing op deelnemers geboren voor 1950;
- dat er in circa 60-65% van de scenario's geen optrek plaatsvindt naar eindloon;
- dat voor de actieven de toeslagrealisatie 54% bedraagt van de cumulatieve looninflatie en
- dat voor de niet-actieven de toeslagrealisatie 56% bedraagt van de cumulatieve prijsinflatie.

Het bestuur heeft de sociale partners op de hoogte gesteld van de mismatch tussen de ambitie en de financiering daarvan.

5.7 Vooruitblik

Het fonds hoopt dat de stijgende lijn van 2009 zich voortzet in 2010. Het beleggingsbeleid wijkt, door de crisis op de aandelenmarkten, af van de strategische mix (het fonds heeft meer vast rentende waarden dan de strategische mix aangeeft). Dit beleid zal met de overgang naar de Blue Sky Group vooralsnog niet wijzigen, met dien verstande dat het renterisico in 2010 in stappen zal worden afgedekt tot 75%. In 2011 zal het beleggingsbeleid opnieuw bekeken worden.

Door het sterke herstel van de beurzen in 2009 is de dekingsgraad aanzienlijk hoger dan verondersteld in het herstelplan. Ultimo 2010 moet een dekingsgraad van 95% gerealiseerd worden om korting op de aanspraken te voorkomen. Vooralsnog lijkt dit te lukken. De crisis is nu al ruim 2 ½ jaar oud en hoewel er een bodem in februari 2009 bereikt is, is het vooralsnog onzeker of er geen tweede dip achteraan komt (het zogenaamde W-scenario).

6. Toekomstige ontwikkelingen

6.1 Communicatie

Mede in het kader van de financiële situatie van het fonds zal de communicatie met de deelnemers ook in 2010 verder worden uitgewerkt. Het doel daarbij is dat de deelnemers een goed begrip van de regeling hebben en zich bewust zijn van de gevolgen van de huidige financiële situatie.

De brochure over de regeling, die met de startbrief wordt meegestuurd, zal waar nodig aangepast worden. Begin 2010 zal het toeslagenlabel opnieuw worden vastgesteld en ingevoerd.

6.2 Nieuw reglement, nieuwe ABTN

In 2010 worden de reglementen herschreven mede met het doel de leesbaarheid te vergroten. Tevens wordt de ABTN geactualiseerd, waarbij meer nadruk wordt gelegd op de beschrijving van de organisatie en het beleid. De leesbaarheid van de ABTN zal worden verbeterd door tekstuele aanpassingen en het herzien van de structuur.

6.3 Jaarinkoop 2010

De te ontvangen premies in 2010 zijn niet voldoende om een volledige jaarinkoop te realiseren. Aangezien het pensioenfonds een collectieve premieregeling uitvoert, heeft het bestuur in december 2009 besloten het opbouwpercentage voor 2010 voorlopig vast te stellen op 1,74% (reglement geboren na 1949) en 1,59% (reglement geboren voor 1950).

6.4 Overig

- Als gevolg van de overgang van het vermogensbeheer naar de Blue Sky Group, zullen de werkwijzen en procedures rond de beleggingen aangepast worden.
- Begin 2010 is het automatiseringsproject van de deelnemersadministratie afgerond.
- Door de onderdekking van zowel het TPF als andere fondsen is een flinke achterstand opgelopen bij de afhandeling van waardeoverdrachten. Het wegwerken van deze achterstand zal naar verwachting geen significante impact hebben op de resultaten van 2010.

7. Kerncijfers over de laatste vijf jaar

	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	<u>2005</u>
Aantal actieve deelnemers (incl. aspiranten)	650	654	648	658	660
Aantal "slapers"	276	274	257	257	241
Aantal pensioengerechtigden	333	309	296	275	251
Totaal	<u>1.259</u>	<u>1.237</u>	<u>1.201</u>	<u>1.190</u>	<u>1.152</u>
Verhouding actieven : niet actieven	102%	112%	117%	124%	134%
Bijdragen van werkgevers en werknemers (€000) ¹⁾	6.317	6.230	5.223	5.238	5.067
Incidentele bijdrage	184	164	--	--	--
Gemiddeld per actieve deelnemer (€000)	9,9	9,5	8,1	8,0	7,7
Uitkeringen (excl. AVU)	6.955	6.263	5.695	5.063	4.574
Gemiddelde uitkering per pensioengerechtigde per jaar	20,8	20,3	19,4	18,4	18,2
Vastgoedbeleggingen	13.043	14.978	17.907	18.308	14.592
Aandelen	100.205	77.098	130.542	130.860	113.156
Vastrentende waarden	117.380	108.117	112.684	87.657	88.195
Totale beleggingen	<u>230.628</u>	<u>200.193</u>	<u>261.133</u>	<u>236.825</u>	<u>215.943</u>
Feitelijke premie	6.501	6.394	5.223	5.238	5.067
Kostendekkende premie	6.602	5.957	5.223	5.238	5.067
Premie benodigd voor inkoop maximaal opbouwpercentage	8.117	5.957	6.006	5.238	5.067
Pensioenvermogen ²⁾	236.415	201.118	261.727	242.241	217.232
Voorwaardelijke overgangsregeling (bestemmingsreserve) ³⁾	0	7.431	5.275	5.639	
Pensioenverplichtingen ⁴⁾	234.705	225.061	176.838	180.076	174.229
Aanwezige dekkingsgraad ⁵⁾	101%	86%	145%	131%	125%
Vereiste dekkingsgraad ⁶⁾	123%	124%	130%	129%	128%
Overige gegevens:					
Franchise	€ 13.881	€ 13.621	€ 13.254	€ 12.931	€ 12.691
Franchise minimum	€ 12.464	€ 12.208	€ 11.872	€ 11.566	n.v.t.
Maximum jaarsalaris t.b.v. pensioengrondslag	€ 197.634	€ 191.505	€ 187.153	€ 183.123	€ 181.675
Maximum bedrag tijdelijk nabestaandenpensioen	€ 3.851	€ 3.851	€ 3.851	€ 3.851	€ 3.851
CPI afgeleide prijsindex (30 oktober betreffende jaar)	0,4%	2,53%	1,48%	1,25%	1,45%
Verhoging pensioenen (per 1 januari van volgend jaar)	0%	0%	1,67%	1,25%	1,26%
Opbouwpercentage pensioenaanspraken actieven:					
- reglement "geboren vóór 1950"	1,41%	1,83%	1,83%	1,83%	1,83%
- reglement "geboren na 1949"	1,54%	2%	2%	2%	2% ⁷⁾

1) Per 1/1/2008 is de werkgeverspremie verhoogd van 10,85% naar 12,3% van de salarissom, waarbij aparte facturatie aan de werkgevers voor o.a. expats en kosten TGI kwam te vervallen en verlies op uitvoeringskosten werd goedge maakt.

2) Activa minus schulden, minus voorziening AVU.

3) Per 1/1/2009 is de voorwaardelijke overgangsregeling opgenomen onder de pensioenverplichtingen.

4) Met ingang van 2007 wordt de TV vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur per 31/12 en de generatietafels. In 2006 is de TV gewaardeerd op basis van een (maximale) rekenrente van 4%. In 2005 is een gemiddelde rekenrente van 3,7% gehanteerd.

5) Tot en met 2006 betreft dit de APP-dekkingsgraad. De marktwaardedekkinggraad 2006 was 133%. Voor de berekening van de dekkingsgraad is tot 2009 de voorwaardelijke overgangsregeling in mindering gebracht op het pensioenvermogen.

6) De door DNB gedefinieerde vereiste dekkingsgraad is de dekkingsgraad waarboven met 97,5% zekerheid kan worden aangenomen dat het fonds aan de door haar toegezegde aanspraken kan voldoen.

7) Inclusief overgangsregeling.

8. Ondertekening van het jaarverslag.

Voorburg, 24 juni 2010,
namens het bestuur,

W. de Veij
Voorzitter

A. Boef
Secretaris

JAARREKENING 2009

9. Balans per 31 december 2009

	Toelichting nr.	31-12-2009	31-12-2008
		€000	€000
Activa			
Beleggingen			
<i>Beleggingen voor rekening en risico pensioenfonds</i>			
Vastgoedbeleggingen	1	13.043	14.978
Aandelen	2	100.205	77.098
Vastrentende waarden	3	<u>117.380</u>	<u>108.117</u>
		230.628	200.193
Immateriële vaste activa	4	237	133
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	5	454	507
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen op sponsors	6	0	218
Vorderingen inzake beleggingen	7	765	455
Overige vorderingen	8	<u>345</u>	<u>1.188</u>
		1.110	1.861
Overige activa			
Liquide middelen	9	7.919	1.967
		<u>240.348</u>	<u>204.661</u>

	Toelichting nr.	31-12-2009	31-12-2008
		€000	€000
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves			
Stichtingskapitaal	10	0	0
Algemene reserve	11	1.710	-31.374
Bestemmingsreserve	12	<u>0</u>	<u>7.431</u>
		1.710	-23.943
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	13	234.705	225.061
Overige voorzieningen	14	2.821	2.951
Overige schulden en overlopende passiva			
Overige schulden	15	1.112	592
		<u>240.348</u>	<u>204.661</u>

10. Staat van baten en lasten over 2009

	Toelichting nr.	2009	2008
		€000	€000
Baten			
Premiebijdragen			
(van werkgevers en werknemers)	16	6.501	6.394
Overige bijdragen	17	82	109
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	18	37.137	-61.822
Saldo overdrachten van rechten	19	-95	1.083
Overige baten	20	34	766
		<u>43.659</u>	<u>-53.470</u>
Lasten			
Pensioenuitkeringen	21	6.955	6.263
Pensioenuitvoeringskosten	22	824	760
Premies herverzekering	23	52	50
<i>Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds</i>			
Vorming voorziening overgangsregeling 1/1	13	7.431	0
Opslag verhoogde langleventrend	13	7.869	0
Pensioenopbouw	13	5.445	4.739
Indexering en overige toeslagen	13	254	48
Rentetoevoeging	13	5.641	8.314
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	13	-7.584	-6.918
Wijziging marktrente	13	-8.385	39.461
Mutatie uit hoofde van overdracht van rechten	13	-223	937
Overige mutaties	13	-804	1.642
Mutatie herverzekeringsdeel	13	53	66
Overige lasten	24	478	0
		<u>18.006</u>	<u>55.362</u>
<i>Saldo van baten en lasten</i>		<u><u>25.653</u></u>	<u><u>-108.832</u></u>
Bestemming saldo			
Bestemmingsreserve		0	2.156
Algemene reserve		25.653	-110.988
Totaal saldo van baten en lasten		<u><u>25.653</u></u>	<u><u>-108.832</u></u>

11. Kasstroomoverzicht over 2009

	2009	2008
	€000	€000
Ontvangen premies	6.823	6.318
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	15	1.178
Ontvangen in verband met AVU	1.919	761
Betaalde pensioenuitkeringen en afkopen	-6.846	-6.239
Betaald in verband met overdracht van rechten	-95	-99
Betaalde uitkeringen in verband met AVU	-1.335	-1.214
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-795	-682
Overige inkomsten	<u>27</u>	<u>16</u>
Kasstroom uit pensioenactiviteiten	-287	39
Verkopen en aflossingen van beleggingen	76.384	91.453
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	4.413	5.432
Aankopen beleggingen	-73.932	-95.984
Betaalde kosten van vermogensbeheer	<u>-437</u>	<u>-243</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	6.428	658
Investerings immateriële vaste activa	-185	-92
Netto kasstroom	5.956	605
Koers- en omrekeningsverschillen op geldmiddelen	<u>-4</u>	<u>195</u>
Mutatie geldmiddelen	<u>5.952</u>	<u>800</u>
Stand per 1 januari	1.967	1.167
Mutatie geldmiddelen	<u>5.952</u>	<u>800</u>
Stand per 31 december	<u>7.919</u>	<u>1.967</u>

Het kasstroomoverzicht is nu geheel opgesteld volgens de directe methode. Tot en met 2008 was gedeeltelijk de directe en gedeeltelijk de indirecte methode gebruikt. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

12. Toelichting op de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht

Algemeen

- **Activiteiten**

Het doel van Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland, statutair gevestigd te Rotterdam is het, binnen de beschikbare middelen, verlenen van pensioenen aan leden of gewezen leden van het personeel van de aangesloten ondernemingen en aan hen nagelaten betrekkingen.

Groepsverhoudingen

- **Verbonden partijen**

Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland heeft de volgende verbonden partijen:

TOTAL Raffinaderij Nederland N.V.
TOTAL Nederland N.V.
Combined Refuelling Services
Mafina B.V.
TOTAL Gestion Internationale.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

- **Overeenstemmingsverklaring**

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW met inachtneming van het bepaalde in artikel 146 Pensioenwet en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft op 24 juni 2010 de jaarrekening opgemaakt.

Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Als data vendor voor de fondsen met een beursnotering wordt Bloomberg gebruikt voor de koersen en WM Reuters voor de wisselkoersen.

- **Schattingswijziging**

Het bestuur heeft besloten om met ingang van 2009 de voormalige bestemmingsreserve overgangsregeling voor deelnemers geboren op of na 1 januari 1950 en in dienst op 31 december 2005, in verband met een inperking van rechten bestaande uit het optrekken van de pensioenleeftijd van 60 naar 65 jaar, te beschouwen als onderdeel van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

De aldus te vormen voorziening is in 2009 in zijn geheel ten laste van het resultaat gevormd. Er heeft derhalve geen retrospectieve verwerking plaatsgevonden, aangezien dit niet noodzakelijk wordt geacht voor het te verschaffen inzicht.

Toegenomen levensverwachting.

Per 31 december 2009 zijn de technische voorzieningen verhoogd met 3,6%. De aanleiding van deze verhoging vormt de door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) waargenomen recente toename van de levensverwachting en de verdere stijging van de levensverwachting in de toekomst (de sterfletrend). Deze 3,6% is gebaseerd op de verzwaren naar de nieuwe CBS-tafel ten opzichte van de (oude) AG-prognosetafel, met handhaving van de huidige correcties op de tafel. Deze wijziging wordt als schattingswijziging verwerkt, en wordt derhalve niet in de vergelijkende cijfers aangepast.

- **Omrekening van vreemde valuta's**

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per balansdatum.

Transacties in vreemde valuta's gedurende de verslagperiode worden in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

- **Beleggingen**

Beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde actuele waarde.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum.

Fondsen in vastgoedbeleggingen

Voor zogenoemde fondsen in vastgoedbeleggingen wordt verwezen naar RJ 213. Waardering in de balans van vastgoedbeleggingen geschiedt tegen reële waarde, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen uitgevoerde taxaties. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door een wijziging in de reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de netto vermogenswaarde van deze vastgoedfondsen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden opgenomen tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden opgenomen tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet beursgenoteerd zijn, wordt gewaardeerd tegen actuele waarde. Leningen op schuldbekentenis worden opgenomen tegen nominale waarde.

- **Herverzekeringsdeel technische voorzieningen**

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringen op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen constant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds.

Vorderingen uit herverzekeringen worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen.

- **Immateriële vaste activa**

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De jaarlijkse afschrijvingen bedragen een vast percentage van de verkrijgingsprijs, zoals nader in de toelichting op de balans is gespecificeerd.

- **Vorderingen en overige overlopende activa**

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde.

- **Technische voorzieningen (TV)**

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt opgenomen tegen actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de markttrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Het aandeel herverzekeraars is gelijk aan de contante waarde van het van de herverzekeraar te ontvangen netto arbeidsongeschiktheids- en wezenpensioen verhoogd met 2% voor toekomstige administratiekosten.

Het fonds voert een CDC-regeling uit, waarbij de premie is vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst over een periode van vijf jaar. Door deze vaste premie is het indexatiebeleid afhankelijk van het resultaat op vermogen. De volgende grondslagen en veronderstellingen zijn gebruikt voor de bepaling van de pensioenverplichtingen:

- Financieringsmethodiek: Stortingskoopsommen. Dit betekent dat de netto voorziening pensioenverplichtingen op elk moment gelijk is aan de contante waarde van de verkregen pensioenaanspraken.
- Sterftegrondslagen (ultimo 2009): AG prognosetafel 2050, starttafel 2007-2012, met leeftijdterugstelling voor mannen en vrouwen van 3 respectievelijk 1 jaar.
- Huwelijksfrequenties (van toepassing bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor uitgesteld nabestaandenpensioen voor actieve deelnemers en slapers): Zoals gepubliceerd bij de overlevingstafel van het AG over de waarnemingsperiode 1995-2000. Voor het uitruilbare nabestaandenpensioen is de gehuwdheidsfrequentie op pensioenleeftijd 65 gelijk aan 1.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt op 3 jaar gesteld.
- Rekenrente DNB/RTS ultimo 2009;
- Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen: 5% van de voorziening van uitgesteld nabestaandenpensioen bij uitgesteld ouderdompensioen.
- Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten. De contante waarde van de vrijgestelde pensioenopbouw is voor 100% opgenomen in de TV.
- Opslag voor excassokosten. Ter dekking van administratiekosten wordt 2% van de technische voorziening aangehouden.
- Verhoging van 3,6% als gevolg van de toegenomen levensverwachting per 1 januari 2010.

- **Indexatie**

De op 31 december opgebouwde pensioenrechten van pensioengerechtigden, de op 31 december opgebouwde pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers evenals de pensioengrondslagen en de op 31 december opgebouwde pensioenaanspraken van de arbeidsongeschikte deelnemers, kunnen jaarlijks per 1 januari worden geïndexeerd. Het uitgangspunt voor de berekening van de indexatieverhoging voor niet-actieven is het percentage waarmee de "Consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens, afgeleide reeks" is gestegen in de hieraan voorafgaande 12-maandelijke periode oktober/oktober.

De op 31 december opgebouwde pensioenaanspraken van de deelnemers kunnen jaarlijks per 1 januari worden geïndexeerd op basis van het bepaalde in de pensioenreglementen. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken kunnen worden aangepast, een en ander op basis van de financiële situatie van het pensioenfonds.

Ter financiering van deze voorwaardelijke indexatietoezegging is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Voor de deelnemers aan het pensioenreglement van de deelnemers geboren ná 1949 die per 31 december 2005 al deelnemers waren, is een voorwaardelijke overgangsregeling van toepassing. Toekenning van de rechten uit deze overgangsregeling vindt plaats op 31 december 2020 dan wel als de pensioendatum van de deelnemer ligt vóór 31 december 2020, op de pensioendatum van de deelnemer. Bij beëindiging van het deelnemerschap anders dan door pensionering voor 31 december 2020, heeft de deelnemer geen aanspraak op deze voorwaardelijke aanvulling. Voor de financiering van deze aanspraken is een voorziening overgangsregeling gevormd. Jaarlijks kan het bestuur besluiten de aanspraken uit de overgangsregeling te verhogen op basis van een door het bestuur vast te stellen percentage.

Samenvattend kan worden gesteld dat het indexatiebeleid van het fonds te typeren is conform categorie D1 van de indexatiematrix zoals gepubliceerd door DNB en het ministerie van SZW.

Per 1 januari 2009 en 1 januari 2010 zijn de pensioenaanspraken niet geïndexeerd.

- **Overige voorzieningen**
De voorziening Aanvulling bij Vervroegd Uittreden wordt berekend op basis van de bedragen per 1 januari van het volgende boekjaar en de huidige stand van de AVU-gerechtigden. Uit deze voorziening worden de jaarlijkse suppletie- en garantie-uitkeringen gedaan ten behoeve van de vervroegd gepensioneerden.

Grondslagen voor de staat van baten en lasten

- **Premiebijdragen**
Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.
- **Overige bijdragen**
De overige bijdragen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.
- **Beleggingsresultaten**
De directe beleggingsopbrengsten bevatten de ontvangen intresten en dividenden op de beleggingen. Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden begrepen:
  - de bij verkoop van effecten gerealiseerde resultaten zijnde het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de opbrengst.
  - de mutatie op het ongerealiseerde koersresultaat op effecten.Op de post beleggingsresultaten worden de kosten van het beheer van de beleggingen in mindering gebracht. Transactiekosten zijn gesaldeerd met de gerelateerde beleggingsopbrengsten.
- **Saldo overdrachten van rechten**
De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.
- **Pensioenuitkeringen**
De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.
- **Pensioenuitvoeringskosten**
De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.
- **Premies herverzekering**
De premies herverzekering zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.
- **Overige baten en lasten**
De overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen voor opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Kasstromen in vreemde valuta's worden omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Koersverschillen betreffende geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond.

13. Toelichting op de onderscheiden posten van de balans

BELEGGINGEN VOOR REKENING EN RISICO PENSIOENFONDS

1) Vastgoedbeleggingen

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed		
Stand begin boekjaar	14.978	17.907
Investerings	216	4.642
Desinvesteringen	0	-5.323
Waardeontwikkeling	<u>-2.151</u>	<u>-2.248</u>
Stand einde boekjaar	<u>13.043</u>	<u>14.978</u>

2) Aandelen

	<u>31-12-2009</u>	<u>31-12-2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Private equity	290	0
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	96.308	75.301
Hedge Fund	<u>3.607</u>	<u>1.797</u>
Totaal	<u>100.205</u>	<u>77.098</u>

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
<u>Private equity</u>		
Stand begin boekjaar	0	0
Aankopen	401	0
Verkopen	0	0
Waardeontwikkeling	<u>-111</u>	<u>0</u>
Stand einde boekjaar	<u>290</u>	<u>0</u>

Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen

Stand begin boekjaar	75.301	124.321
Aankopen	9.968	4.994
Verkopen	-13.796	-14.613
Herverdeling	-1.000	18.142
Waardeontwikkeling	<u>25.835</u>	<u>-57.543</u>
Stand einde boekjaar	<u>96.308</u>	<u>75.301</u>

Hedge Fund

Stand begin boekjaar	1.797	0
Aankopen	2.867	2.000
Verkopen	-1.878	0
Herverdeling	1.000	
Waardeontwikkeling	<u>-179</u>	<u>-203</u>
Stand einde boekjaar	<u>3.607</u>	<u>1.797</u>

3) Vastrentende waarden	<u>31-12-2009</u>	<u>31-12-2008</u>
	€ 000	€ 000
Obligaties	17.737	8.894
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	93.204	82.125
Leningen op schuldbekentenis	1.439	2.098
Deposito's	<u>5.000</u>	<u>15.000</u>
Totaal	<u><u>117.380</u></u>	<u><u>108.117</u></u>
<u>Obligaties</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€ 000	€ 000
Stand begin boekjaar	8.894	10.250
Aankopen	9.064	0
Verkopen	0	-1.933
Waardeontwikkeling	<u>-221</u>	<u>577</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>17.737</u></u>	<u><u>8.894</u></u>
<u>Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€ 000	€ 000
Stand begin boekjaar	82.125	99.714
Verstrekkingsen	33.750	12.308
Verkopen c.q. aflossingen	-32.205	-11.919
Herverdeling	0	-11.922
Waardeontwikkeling	<u>9.534</u>	<u>-6.056</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>93.204</u></u>	<u><u>82.125</u></u>
<u>Leningen op schuldbekentenis</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€ 000	€ 000
Stand begin boekjaar	2.098	2.720
Aflossingen	<u>-659</u>	<u>-622</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>1.439</u></u>	<u><u>2.098</u></u>

Deze lening is verstrekt aan TOTAL Raffinaderij Nederland N.V. Dit betreft een annuïteitenlening tegen een rente van 6%. Ultimo 2011 zal deze lening volledig afgelost zijn.

<u>Deposito's</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€ 000	€ 000
Stand begin boekjaar	15.000	0
Aankopen	17.800	71.900
Verkopen	<u>-27.800</u>	<u>-56.900</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>5.000</u></u>	<u><u>15.000</u></u>

4) Immateriële vaste activa	<u>2009</u> €000	<u>2008</u> €000
Stand begin boekjaar	133	0
Investerings	151	133
Afschrijvingen	<u>-47</u>	<u>0</u>
Stand einde boekjaar	<u>237</u>	<u>133</u>

Dit betreft de kosten van Innovact betreffende het ontwikkelen van een geautomatiseerd systeem voor de deelnemersadministratie. Medio 2009 is het systeem in gebruik genomen. Het afschrijvingspercentage bedraagt 33,3%.

5) Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>31-12-2009</u> €000	<u>31-12-2008</u> €000
Verzekering op risicobasis	<u>454</u>	<u>507</u>

De overlijdensrisico's en arbeidsongeschiktheidsrisico's zijn op basis van een stop-loss herverzekerd bij Zwitserleven. De overeenkomst is aangegaan voor een periode van vijf jaar, met ingang van 1 januari 2005.

Er worden geen gesepareerde beleggingen aangehouden waardoor er geen sprake is van resultaatdeling van beleggingsresultaten. Ook deelt het fonds niet in de verzekeringstechnische resultaten.

6) Vorderingen op sponsors	<u>31-12-2009</u> €000	<u>31-12-2008</u> €000
TOTAL Nederland N.V.	<u>0</u>	<u>218</u>
Totaal	<u>0</u>	<u>218</u>

7) Vorderingen inzake beleggingen	<u>31-12-2009</u> €000	<u>31-12-2008</u> €000
Lopende interest	563	203
Rente beleggersrekeningen en deposito	193	37
Dividend	9	0
Betalingen inzake aankoop effecten	0	120
Dividendbelasting	0	49
Nog te ontvangen inzake verkoop effecten	<u>0</u>	<u>46</u>
Totaal	<u>765</u>	<u>455</u>

8) Overige vorderingen	<u>31-12-2009</u> €000	<u>31-12-2008</u> €000
Vorderingen uit hoofde van herverzekering	322	282
Waardeoverdrachten	0	8
Te verrekenen AVU	0	846
Overige vorderingen	<u>23</u>	<u>52</u>
Totaal	<u>345</u>	<u>1.188</u>

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan één jaar.

9) Overige activa

Liquide middelen.

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.

STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES

Het minimaal vereist vermogen bedraagt 104,1%. Het vereist vermogen bedraagt 123,1% (124,2% in 2008). Gegeven de dekkinggraad per 31 december 2009 geldt dat het minimaal vereist vermogen per 31 december 2009 niet aanwezig was. Het vereist vermogen was per 31 december 2009 hiermee ook niet aanwezig.

Het vereist vermogen is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het pensioenfonds. In de evenwichtssituatie is het vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijke vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het fonds binnen een jaar over minder middelen beschikt dan de hoogte van de Technische Voorziening. Voor een zestal risicofactoren wordt het effect gemeten van een onmiddellijke verandering in het vermogen.

Zoals in onderstaande tabel te zien is, bedraagt het huidige vereist eigen vermogen 123,1%. Op basis van de ALM studie eind 2009 is tot een nieuwe strategische mix besloten. Op basis hiervan daalt het vereist eigen vermogen naar 120,6%. De daling is vooral een gevolg van de afdekking van het renterisico.

Vaststelling Vereist Vermogen (in miljoenen €)

	huidige	strategische
<u>Risico</u>	<u>mix</u>	<u>mix</u>
Rente	23,6	6,2
Zakelijke waarden	35,4	43,2
Valuta	8,6	2,1
Commodities	0,0	0,0
Krediet	13,1	10,3
Verzekeringstechnisch	7,2	7,2
Vereist Vermogen (S-formule)	54,2	48,3
Technische voorziening ultimo 2009	234,3	234,3
Percentage	23,1%	20,6%

Renterisico

Het effect van de meest ongunstige wijziging van de rente (termijnstructuur) volgens een vastgestelde tabel. Doorgaans zal een rentedaling het meest ongunstig zijn. Een daling van de rente leidt tot een verhoging van de TV en tot een waardevermindering van de vastrentende waarden. Het saldo van deze effecten geeft het renterisico weer. De vastgestelde tabel geeft ook factoren voor een rentestijging, mocht dit het meest ongunstig zijn.

Zakelijke waarden risico

Het effect van een daling van de zakelijke waarden aan de hand van een daling van de benchmark voor aandelen met 25% voor beursgenoteerde aandelen in ontwikkelde markten, met 35% voor emerging markets en met 30% voor private equity, en een daling van de benchmark voor direct vastgoed met 15% en indirect vastgoed met 25%. Tussen de hier onderscheiden risico's wordt een correlatie van 0,75 gehanteerd.

Valutarisico

Het effect van een daling van alle valutakoersen ten opzichte van de euro met 20%.

Commodities risico

Het effect van een daling van de benchmark voor commodities met 30%.

Kredietrisico

Het kredietrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de gewogen gemiddelde rentemarge voor het kredietrisico van het fonds met 40%.

Verzekeringstechnisch risico

De verzekeringstechnische risico's betreffen drie risicofactoren die verband houden met sterfte; het procesrisico, de onzekerheid in de sterftetrend en de negatieve stochastische afwijkingen.

De marktwaardedekkingsgraad bedroeg per 31 december 2008 86%. De marktwaardedekkingsgraad is toegenomen naar 100,7% per 31 december 2009. De dekkingsgraad wordt als volgt bepaald: (totaal activa minus kortlopende schulden, minus voorziening AVU) gedeeld door de TV. In deze dekkingsgraad is de verhoging als gevolg van de ontwikkeling in de sterftetrend meegenomen (+3,6%).

Het pensioenfonds heeft in verband met het dekkingstekort begin 2009 een herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank.

10) Stichtingskapitaal

Het stichtingskapitaal bedraagt onveranderd € 45,38.

11) Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	-31.374	79.614
Vrijval bestemmingsreserve	<u>7.431</u>	<u>0</u>
	-23.943	79.614
Resultaat bestemming	<u>25.653</u>	<u>-110.988</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>1.710</u></u>	<u><u>-31.374</u></u>

Gezien de huidige positie van het fonds en de lopende herstelplannen, lijkt het op termijn korten van aanspraken/rechten van de deelnemers niet noodzakelijk.

12) Bestemmingsreserve

Het verloop van de bestemmingsreserve is als volgt:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	7.431	5.275
Overboeking naar algemene reserve	<u>-7.431</u>	<u>0</u>
	0	5.275
Resultaat bestemming	<u>0</u>	<u>2.156</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>0</u></u>	<u><u>7.431</u></u>

De bestemmingsreserve is gevormd in verband met een voorwaardelijke overgangsregeling voor deelnemers geboren op of na 1 januari 1950 en in dienst op 31 december 2005, in verband met een inperking van rechten bestaande uit het optrekken van de pensioenleeftijd van 60 naar 65 jaar.

De verwerving van deze voorwaardelijke aanvulling vindt plaats op 31 december 2020 dan wel, indien pensionering van de deelnemer ligt vóór 31 december 2020, de pensioneringsdatum van de deelnemer.

In 2009 wordt deze bestemmingsreserve verantwoord als een voorziening pensioenverplichting.

13) Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	<u>2009</u> €000	<u>2008</u> €000
Stand begin boekjaar	224.554	176.265
Vorming voorziening overgangsregeling 1/1	7.431	0
Opslag verhoogde langleventrend	7.869	0
Pensioenopbouw	5.445	4.739
Indexering en overige toeslagen	254	48
Rentetoevoeging	1) 5.641	8.314
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-7.584	-6.918
Wijziging marktrente	2) -8.385	39.461
Mutatie uit hoofde van overdracht van rechten	-223	937
Overige mutaties	-804	1.642
Mutatie herverzekeringsdeel	53	66
	<u>234.251</u>	<u>224.554</u>
Herverzekerde pensioenverplichtingen	<u>454</u>	<u>507</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>234.705</u></u>	<u><u>225.061</u></u>
	<u>31-12-2009</u> €000	<u>31-12-2008</u> €000
Actieve deelnemers	116.061	117.482
Inactieve deelnemers "slapers"	15.940	13.851
Pensioengerechtigden	<u>102.704</u>	<u>93.728</u>
Totaal	<u><u>234.705</u></u>	<u><u>225.061</u></u>
	<u>31-12-2009</u>	<u>31-12-2008</u>
Actieve deelnemers	650	654
Inactieve deelnemers "slapers"	276	274
Pensioengerechtigden	<u>333</u>	<u>309</u>
Totaal aantal	<u><u>1.259</u></u>	<u><u>1.237</u></u>

In de voorziening pensioenverplichtingen is een opslag opgenomen van 2% voor toekomstige administratiekosten. Verder is een reservering opgenomen van twee maal de risicopremie arbeidsongeschiktheid voor het tweejarig uitloopt risico met betrekking tot arbeidsongeschiktheid.

1) Dit betreft de voor de voorziening benodigde interest, voor zover deze niet aan de wijziging van de gemiddelde interne rekenrente (zie punt 2) is toe te rekenen.

2) De afname van de verplichtingen is een gevolg van de stijging van de gemiddelde interne rekenrente naar 3,8% in 2009 (in 2008: daling rekenrente van 4,8% naar 3,6%).

14) Overige voorzieningen

De voorziening AVU kan als volgt worden gespecificeerd:	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	2.951	3.141
Stortingen	1.034	897
Uitkeringen	-1.335	-1.214
Interest minus kostenvergoeding	517	-719
Te verrekenen	<u>-346</u>	<u>846</u>
Stand einde boekjaar	<u>2.821</u>	<u>2.951</u>

15) Overige schulden

	<u>31-12-2009</u>	<u>31-12-2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Te verrekenen AVU	346	0
Overige schulden	281	321
Belastingen en sociale premies	219	209
Sponsors	105	0
Bijdrage ziektekostenverzekering	101	2
Vooruit ontvangen bedragen	<u>60</u>	<u>60</u>
Totaal	<u>1.112</u>	<u>592</u>

Alle overige schulden hebben een looptijd van korter dan één jaar.
Voor deze schulden zijn geen zekerheden gesteld.

14. Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten

16) Bijdragen van werkgevers en werknemers	<u>2009</u> €000	<u>2008</u> €000
Bijdragen werkgevers	4.385	4.302
Bijdragen werknemers	<u>1.932</u>	<u>1.928</u>
	6.317	6.230
Premies achterliggende jaren	184	0
Backservice overgangsregeling expats	<u>0</u>	<u>164</u>
Stand einde boekjaar	<u>6.501</u>	<u>6.394</u>
TOTAL Nederland N.V.	2.042	2.107
TOTAL Raffinaderij Nederland N.V.	4.207	4.110
Combined Refuelling Services	18	13
TOTAL Gestion Internationale	<u>50</u>	<u>0</u>
	6.317	6.230
Totale kostendeekkende premie	6.602	5.957
Totale feitelijke premie	6.501	6.394
Totale gedempte premie	n.v.t.	n.v.t.

Toelichting: Gedempte premie is niet van toepassing voor Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland.

De kostendeekkende premie is k€ 101 hoger uitgevallen dan in november 2009 is berekend.
De opbouwpercentages bedragen 76,9% van de maximale opbouwpercentages (1,83% volgens reglement "geboren voor 1950" en 2% volgens reglement "geboren na 1949").

17) Overige bijdragen	<u>2009</u> €000	<u>2008</u> €000
Uitkeringen uit hoofde van herverzekering	82	104
FVP-bijdrage	<u>0</u>	<u>5</u>
Totaal	<u>82</u>	<u>109</u>

FVP (Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekeringen) bijdrage is bedoeld om de gevolgen van pensioenbreuk door werkloosheid te voorkomen of te beperken.

18) Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
<i>Dividend en interest:</i>		
Indirecte vastgoedbeleggingen	838	613
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen	3	4
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	1.043	1.149
Obligaties, hypothecaire leningen, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren met een vaste of variabele rente	781	585
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	1.786	2.163
Deposito's en dergelijke	262	206
Liquide middelen	65	181
Overige	89	152
Totaal directe beleggingsopbrengsten	4.867	5.053
Indirecte vastgoedbeleggingen	-2.152	-2.248
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen	-111	0
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	25.835	-57.543
Hedge Fund	-179	-203
Obligaties, hypothecaire leningen, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren met een vaste of variabele rente	-221	577
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	9.534	-6.056
Valutatermijntransacties	0	-1.332
Liquide middelen	-4	195
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	32.702	-66.610
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	37.569	-61.557
Af: kosten toegerekend aan beleggingen		
- Advieskosten Bureau Bosch t.b.v. fiduciair vermogensbeheer	-76	-20
- ALM-studie	-43	0
- Overig	-313	-245
Totaal	37.137	-61.822
19) Saldo overdrachten van rechten	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Inkomende waardeoverdrachten	0	1.182
Uitgaande waardeoverdrachten	-95	-99
Totaal	-95	1.083

20) Overige baten	<u>2009</u> €000	<u>2008</u> €000
Interest verminderd met kostenvergoeding inzake AVU	0	740
Rente op vorderingen	<u>34</u>	<u>26</u>
Totaal	<u>34</u>	<u>766</u>

21) Pensioenuitkeringen	<u>2009</u> €000	<u>2008</u> €000
<i>Pensioenuitkeringen:</i>		
- ouderdomspensioen	5.940	5.388
- partnerpensioen	981	863
- wezenpensioen	<u>34</u>	<u>12</u>
Totaal	<u>6.955</u>	<u>6.263</u>

22) Pensioenuitvoeringskosten	<u>2009</u> €000	<u>2008</u> €000
Salarissen	345	324
Kosten actuaaris:		
- advies, jaarwerk en overig	203	310
- herstelplan	50	0
Overige kosten	97	82
Afschrijvingskosten deelnemersadministratie	47	0
Kosten accountant:		
- controlewerkzaamheden	41	39
- advies	0	5
Kosten deelnemersadministratie	25	0
Kosten visitatiecommissie	<u>16</u>	<u>0</u>
Totaal	<u>824</u>	<u>760</u>

23) Premies herverzekering

Dit betreft betaalde premie aan Zwitserleven.

24) Overige lasten

Dit betreft ontvangen interest verminderd met kostenvergoeding inzake AVU.

Beloningen bestuurders

De voorzitter wordt vanaf 2008 betaald door het fonds. De werkgever vergoedt de kosten hiervoor door middel van de werkgeverspremie. Samen met de uitvoeringsovereenkomst wordt elke 5 jaar bepaald of de vergoeding hiervoor afdoende is.

De overige bestuursleden ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden voor TPF.

Gemiddeld aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst (2008: nihil). Aan de stichting zijn wel gemiddeld 4 personen (2,9 voltijdequivalenten) doorbelast vanuit de aangesloten ondernemingen (2,9 in 2008).

15. Actuariële en bedrijfstechnische analyse over 2009

	2009	2008
	€000	€000
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	37.137	-61.822
Aanpassing rekenrente	8.385	-39.461
Af: actuariële benodigde rente	<u>-6.185</u>	<u>-7.644</u>
Resultaat op beleggingen	39.337	-108.927
Beschikbaar voor ex- en incasso	824	760
Af: pensioenuitvoeringskosten	<u>-824</u>	<u>-760</u>
Resultaat op kosten	0	0
Resultaat op premie	1.056	1.491
Resultaat op sterfte	-532	199
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	185	-242
Resultaat op mutaties	<u>134</u>	<u>-402</u>
Resultaat op premie, sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties	843	1.046
Wijziging sterftetafel	-7.869	0
Vorming voorziening overgangsregeling	<u>-7.431</u>	<u>0</u>
Vermeerdering voorziening pensioenverplichtingen door bijzondere zaken	-15.300	0
Vermeerdering voorziening pensioenverplichtingen door wijzigingen van de pensioenregeling en/of van het pensioenbureau		
- Indexeringen en toeslagen	-254	-48
Overige resultaten	<u>1.027</u>	<u>-903</u>
	<u>25.653</u>	<u>-108.832</u>

16. Ondertekening van de jaarrekening

Voorburg, 24 juni 2010,
namens het bestuur,

W. de Veij
Voorzitter

A. Boef
Secretaris

OVERIGE GEGEVENS

17. Resultaatbestemming

Het bestuur van het pensioenfonds stelt voor de winst over het boekjaar ad € 25.653.000 als volgt te bestemmen:

- ten gunste van de algemene reserve   €   25.653.000

Met ingang van 1 januari 2009 wordt de bestemmingsreserve voor de voorwaardelijke overgangsregeling verantwoord als een voorziening pensioenverplichting. De bestemmingsreserve is daardoor nihil.

Dit voorstel is, vooruitlopend op de goedkeuring van het bestuur van het pensioenfonds, in de jaarrekening verwerkt.

18. Gebeurtenissen na balansdatum

Op 31 mei 2010 was de dekkingsgraad 95,4%. De daling van de dekkingsgraad ten opzichte van 31 december 2009 is enkel veroorzaakt door de daling van de marktrente. Medio april 2010 is de afdekking van het renterisico verhoogd naar 55%, waardoor de daling van de dekkingsgraad is beperkt.

19. Accountantsverklaring

20. Bevindingen verantwoordingsorgaan 2008

29 januari 2010

Geacht Bestuur,

Op 11 december 2009 heeft het verantwoordingsorgaan een gesprek gehad met dhr. W. de Veij (Voorzitter Bestuur), dhr. D. Boonstoppel (lid Bestuur) en met mevr. P. Smits (Pensioenbureau). Hierbij zijn aan de orde geweest het Rapport Inzake Jaarbericht 2008 en overige relevante stukken. De door het verantwoordingsorgaan gemaakte opmerkingen in onze brief van 27 november zijn doorgenomen en toegelicht.

Aan de hand van de stukken en de ontvangen toelichting heeft het Verantwoordingsorgaan een oordeel gevormd over de vraag of het bestuur bij haar beleid op een evenwichtige manier heeft rekening gehouden met de belangen van alle belanghebbenden als mede over het handelen van het bestuur over beleidskeuzes voor de toekomst.

Hierdoor berichten wij het bestuur dat de stukken en toelichting aanleiding geven tot de volgende opmerkingen:

- Het verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat het bestuur er blijk van heeft gegeven de zich in 2008 ontwikkelende financiële crisis goed te hebben gevolgd. Zo werden betrokkenen al in oktober van dat jaar gewezen op de mogelijke consequenties van de crisis en de verslechterde positie van het fonds. Gaan de ontwikkelingen heeft het bestuur echter meermaals besloten de portefeuille niet te wijzigen waardoor de dekkingsgraad van het fonds uiteindelijk tot in 2009 is doorgezakt naar een waarde van rond de 86%. Gelet op het CDC-karakter van het fonds ligt het beleggingsrisico primair (eenzijdig) bij de deelnemers. Het verantwoordingsorgaan wil daarom in overweging geven om bij herevaluaties van het beleggingsbeleid en –risicoprofiel hieraan in het bijzonder aandacht te geven. In dit verband zou ook onderzocht kunnen worden of er strategieën te ontwikkelen zijn die in tijden van uitzonderlijke financiële omstandigheden een dramatische verslechtering van de financiële positie van het fonds zo goed mogelijk beperken.
- Voor de organen die werken ten behoeve van de St. Total Pensioenfonds Nederland, is geen vacatieregeling. Wij geven u (evenals vorig jaar) in overweging hiervoor een regeling vast te stellen.

Het verantwoordingsorgaan is overigens van mening dat het bestuur over de verslagperiode een evenwichtig beleid heeft gevoerd, met de opmerking dat wij voornoemde punten (evenals het herstelplan) bij het oordeel over het volgende jaarbericht kritisch zullen bekijken.

Met vriendelijke groet,

Namens het verantwoordingsorgaan van de Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland

M. Mars (voorzitter) en A. Platteeuw (secretaris).

Bijlage

Volgende punt is besproken met aangegeven acties:

- Datum van uitbrengen rapport over bevindingen door het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het oordeel van enig jaar, eerst in het jaar volgend op het jaar dat het jaarverslag en alle overige informatie, zoals actuairieel rapport en accountantsverslag, uitgegeven wordt, opgenomen kan worden in het dan uit te geven jaarverslag. Het verantwoordingsorgaan zal echter streven haar oordeel voor het jaareinde van het jaar dat een jaarverslag verschijnt aan het bestuur mede te delen.

21. Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland te Vlissingen is aan Mercer Certificering B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2009.

22. Lijst met gebruikte afkortingen

ABTN	Actuarieel en Bedrijfstechnische Nota - <i>Geeft een omschrijving van de werkwijze en financiering van het fonds.</i>
AG	Actuarieel Genootschap
ALM	Asset Liability Management - <i>Op basis van de beleggingsportefeuille en een aantal scenario's wordt berekend hoe groot de kans is dat het fonds niet of niet geheel aan zijn verplichtingen kan voldoen.</i>
APP	Actuariële Principes Pensioenfonds (= oude kader)
AVU	Aanvulling bij vervroegd uittreden. - <i>Tijdelijke aanvullende pensioenregeling voor deelnemers geboren vóór 1950.</i>
BSG	Blue Sky Group
CDC	Collective Defined Contribution
CPI	Consumentenprijsindex.
DNB	De Nederlandsche Bank.
FIRM	Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode
RTS	Rente Termijn Structuur
Min. van SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TN	TOTAL Nederland, gevestigd in Voorburg.
TPF	TOTAL Pensioenfonds Nederland
TRN	TOTAL Raffinaderij Nederland, gevestigd in Vlissingen-Oost.
TV	Technische Voorziening pensioenverplichtingen
WMC	World Markets Company. - <i>Bedrijf dat de beleggingsresultaten van een fonds meet en die vergelijkt met die van een groot aantal andere pensioenfonds (benchmarking).</i>